

Adaletsiz Sosyal Adalet

Serdar AKTAN*

Bir hırsız ve eşkiya topluluğu düşünelim. Pusu kurup gelen geçenin parasını, malını, ırzını uğrulasınlar. Sonra da zamanla biriktirdikleri bu ganimetleri, aralarında konuşarak herkese söz hakkı vererek (yani demokratik biçimde) paylaştıklarını, bu arada paylaşımında yaşlılara, fakirlere ve emeği çok olanlara, konulmuş kurallar çerçevesinde daha fazla pay verdiklerini varsayalım.

Böyle bir toplulukla, Gossen'in azalan marjinal fayda kuramından hareketle kişilerin gelirleri arttıkça ondan aldıkları fayda azalır ve miktarı arttıkça faydası azalır diyerek geliri artan oranlarla vergilendirmekte ve bu vergilerle elde edilen birikimi toplumun ihtiyaç içinde olan kesimlerine yeniden dağıtmakta (redistribution) sakınca olmadığını söyleyen "sosyal adaletçi" bir toplum arasında esasen bir fark olduğunu zannetmiyorum. Keza her iki durumda da kişilerin mülkiyetlerine dışarıdan müdahale edilmekte, kendi tercihlerine bırakılsa belki de vermeyecek oldukları sahipliklerine zor kullanılarak el konulmaktadır. Bu açıdan yol keserek, şiddet kullanarak elde ettikleri ganimeti kendi aralarında yukarıda ifade ettiğimiz şekilde paylaşan bir haydut topluluğunun ilkel bir sosyal adaletçi

topluluk olduğu ileri sürülebilir.

Bu noktada ister istemez insanın aklına, sosyal adalet kavramının "nasıl bir adalet anlayışına dayandığı sorusu geliyor. Adalete, insanlık tarihinin farklı dönem ve koşullarında atfedilen değişik anlamlar bulunmasına rağmen, bunların hiç birinin kişinin kendi emeklerinin ürünlerine zorla el konulması anlamına gelmediği kesindir. Bu nedenle, sosyal adalet kavramıyla ifade edilen durumun adaletsiz bir duruma denk geldiği söylenebilir.

Bu basit mukayese, demokrasi, adalet, sosyal adalet, insan hakları ve eşitlik gibi kavramları yerli yerine oturtmak açısından bize çok değerli anahtarlar vermektedir. Bu tarz mukayeselerden yola çıkarak şunları söyleyebiliriz:

1. Adaletsiz sosyal adaleti demokrasi ile birleştirdiğinizde ortaya "yağmacı sosyal demokrasi" çıkar. Haydutların ve mafya toplumlarının da bu koşullarda gayet başarılı "sosyal demokrat yaşamlar" sürdürmeleri mümkündür.

2. Adalet nosyonu bir topluma yerleşmeden, eşitlikçi kaynak dağılımını öneren sosyal adalet nosyonunun hiç bir evrensel ahlâkî değeri olamaz.

3. Demokrasi genel hukuk ilkeleriyle çerçevenmediğinde rahatlıkla popülist bir ço-

*Arap-Türk Bankası Genel Müdür Yardımcısı

ğnluk diktasına dönüşebilir. Sosyal adalet ve refah devleti kurumları hukuksuz bir demokrasiyi başarıya taşıyamaz. Demokrasiyi değerli, etkin ve anlamlı kılan, ona çizilen hukukî çerçevedir.

Bu nedenle, özellikle ülkemizin içinde yaşadığı politik ve moral bunalımda herkesin bu konu üzerinde düşünmesinde yarar olduğunu sanıyorum.

1. Adaletin Tanımı

İ. Ö. İkinci Yüzyılda yaşayan ve hukuku “iyinin ve doğrunun sanatı” olarak tarif eden Romalı ünlü hukukçu Ulpian’ın ifadesiyle, “adalet herkese hakkını vermeyi ifade eden sabit ve kalıcı bir eğilimdir. Hukukun öğütleri şunlardır: Onurlu yaşa, hiç kimseye zarar verme, herkesin hakkını teslim et.” (Flew 1997: 2). Ulpian’ın tarifinde, onurlu yaşaması, hiç kimseye zarar vermemesi ve herkese hakkını teslim etmesi istenen, bireydir. Bu anlamda adaletli veya adaletsiz olmak bireye özgü bir özelliktir. Nitekim Friedrich von Hayek de; “adalet anlamlı bir şekilde, ancak insan eylemine atfedilebilir; o eylemin birisi tarafından bilinçli olarak meydana getirilip getirilmediğine bakmaksızın herhangi bir ilişkiler durumuna değil” diyerek adaletin bireysel davranışın bir özelliği olduğunu vurgulamaktadır (1993: 126). Ben, adaletin en eski ve doğru anlamını “hakkaniyetçi adalet” olarak ifade etmek istiyorum. Benim burada hakkaniyetçi adalet nitelemesiyle ifade etmek istediğim şey John Rawls’un aynı nitelemeyle kastettiğinin aksi istikametidir. Yani ben, John Rawls’ta olduğu gibi hakkaniyetçi adaletle piyasa ekonomisinin kendiliğinden işleyişinden doğan zenginliğin devlet eliyle bir yeniden dağıtım tabi tutulmasını değil, herkesin kendi emeğinin ve eylemlerinin sonuçlarına sahip olmasını, bunu bozan eylemlerin telafi edilmesini, bu anlamda “herkese hakkının verilmesi”ni kastediyorum.

Adalet kavramı hiç şüphesiz “eşitlik” mef-

humuyla da yakından ilişkilidir. Ancak adalet kavramında olduğu gibi eşitlik kavramından da tüm insanların anladığı şey aynı değildir. Isaiah Berlin’e yapacağımız bir başvuruyla ne demek istediğimizi açıklamaya çalışalım. Berlin’e göre (1990: 17), eşitlik kavramının iki farklı boyutu vardır: Hukukî-siyasal eşitlik ve ekonomik eşitlik. Hukukî-siyasal eşitlik herkesin, insan hak ve özgürlüklerini koruyan yasalar önünde eşit muamele görmesi ve eşit siyasal haklara sahip olması anlamına gelmektedir. Bu çerçevede, benim yukarıda ortaya koymaya çalıştığım ve “hakkaniyetçi adalet” ifadesiyle nitelediğim adalet anlayışının ilişkili olduğu eşitlik anlayışı, şüphesiz, hukukî-siyasal eşitliktir. Bu eşitlik anlayışı kişilerin varlık ve eylemlerinin doğrudan meyvalarına sahip olabilmelerine imkân sağlar. Bu bağlamda adalet, eşitleştirici değil eşitlikçidir. Buna karşı, sosyal adaletin kendine referans aldığı eşitlik anlayışı, ekonomik eşitliktir ve bu anlamda sosyal adalet eşitlikçi değil, eşitleştiricidir.

Hakkaniyet tezinin çok geniş ve evrensel uygulama alanına ve toplumların kültür ve ahlâkıdaki derin yerine karşılık, egalitarian, yani eşitleştirici (eşitlikçi değil) adalet tezleri, ancak belirli konumlarda, ortamlarda ve devirlerde ciddi bir önem kazanabilmiştir. Toplumlarda egalitarian adalet duygusunun can verdiği dayanışmacılık ve paylaşımcılık, dinsel tema ve toplumsal geleneklerle daima canlı tutulmasına karşın, bunların birer ideoloji ve politik sistemlerin temeli haline gelmesi, ancak XIX. Yüzyılda ve sosyalizmle mümkün olmuştur.

Toplumumuzun özel koşullarında, sosyalistlerin ve sosyal demokratların dayanışmacı ve sosyal adaletçi ideolojik savları, Batı ülkelerinde yarattıkları ve yaratabilecekleri hasarın çok üzerinde pratik zarar verme yeteneğine sahiptir. Çünkü, Batı toplumlarının geçmişinde dört yüzyıl önceye kadar uzanan bilimsel ve düşünsel birikim, farklı adalet ve ahlâk kuramlarının toplumlarda yer etmişliği

bulunmaktadır. Dönemin modasına uyarak Batı Avrupa'da iktidara gelen sosyalist ve sosyal demokrat rejimler ve yöneticileri bu temel birikimleri içinde yetiştirilmiş ve bu değerler içinde ideolojik olarak benimsedikleri özel bir amacı, yani sosyal adaleti ön plana çıkarmışlardır.

Otoriterizmin ve totaliterizmin meşruiyet savı, insanların birey olarak tek başlarına yeteneksiz, dirayetsiz ve değersiz oldukları, bu nedenle "birisinin" onlar adına adalet dağıtmasının, "bozulan sosyal dengeleri düzeltmesinin", "toplumdaki garibanları kollamasının" mutlaka gerekli olduğudur. Türk halkına da sürekli olarak bu endoktrine edilmiştir.

Sosyal adalet ve sosyal demokrasi yaklaşımları da bu bağlamda, kuvvetli devlet geneğine sahip bir toplumda devlet aygıtına bireysel özgürlükleri kısmak ve devletin sivil topluma karşı ezici gücünü pekiştirmek için ek kozlar vermiştir. Bunları da; "ezilen sınıfları kollamak", "bozulan sosyal dengeleri yeniden tesis etmek", "gerice yöreleri kalkındırmak", "özel sektörün yapamadığı ve yapmasında sakınca görülen" işlevleri yapmak gibi gerekçeler olarak sıralayabiliriz.

Peki bu dengeleri bozanlar kimlerdir?

Kendi kendine özel görevler icad eden, anayasası kendini halkına karşı korumak üzerine kurgulu bizim devletimiz ve onun politik organları değil midir? Halkımızın önemli bölümünün oylarını rüşvet karşılığı satmasının, bütün taban fiyatına göre oy vermesinin temelinde yatan neden bizzat politikacı ve bürokratların yarattığı "kadiri mutlak devlet" felsefesi değil midir?

Adaletsiz Sosyal Adalet Sadece Hüsrandır

Yukarıdaki açıklamalar birarada değerlendirildiğinde, adaletin, sadece bölüşüme değil yaşamın her evresine ve olgusuna yönelik bir

değer olduğu ortaya çıkar. Bu ilkenin sosyo-ekonomik yansıması da, Robert Nozick'in vurguladığı gibi (1974: 153), öncelikle bir toplumda üretimin ve ilk sahipliğin adil ilkelere göre oluşması gerektiğidir.

Bir toplumda gelir, daha ilk aşamada adilce oluşabiliyorsa, yani, özgür ve adil bir üretim ortamında, özgür tercih ve eylemlerle üretilebiliyorsa, herkes üretiminin meyvalarına tam olarak sahip çıkabiliyorsa, buna yapılan tecavüzler defedilebiliyorsa, o toplumda gerçek anlamda adaletten bahsedilebilir.

Adaletin konusunun toplumsal üretimin bölüşümü meselesiyle ilgili olduğunu ileri süren sosyal adaletçilerin kafasında üretim ve bölüşümün birbirinden ayrı şeyler olduğu gibi yanlış ve sakıncalı bir fikir bulunmaktadır. Onlara göre bölüşüm üretimden bağımsız olarak belli kalıplara (patterns) göre düzenlenebilir. Oysa Nozick'in de işaret ettiği gibi (1974: 160), üretim ve bölüşüm birbirinden ayrılamazlar. Üretim ve bölüşüm arasında pozitif bir korelasyon olup kişilerin elde ettikleri gelirler, onların, üretim sürecine soktukları ekonomik faktörlere piyasada ödenen fiyatların bir fonksiyonudur (Yayla 1993: 65). Bölüşümü, üretimden ayrı bir olgu diye ve bunun üzerine bir ideoloji inşa ederek uygulamaya kalkışmak, sosyalist devletlerin en büyük hatası olmuştur. Çünkü, insanın üretimi ile olan bağımlı kopartarak, üretimi devletleştirmenin ve devlet eliyle, üretime yapılan objektif katkıdan bağımsız olarak kamu kaynaklarını dağıtmaya kalkışmanın, bireylerin yaratıcı etkinliği ve moralleri üzerindeki katkısı çok olumsuzdur ve bu her uygulamada somut olarak kendini göstermiştir.

Üretimle moral, yasal ve "muhasabeseli" bağı kopartılan bir servet, onu elinde tutanın amacı ne kadar ulvî olursa olsun, maalesef pratikte yağma edilmeye hazır ve yağmalanmasında ahlâkî bir sakınca olmayan bir değer olarak algılanır.

Toplumda kaosa, hırsızlığa, kural tanımazlığa ve yağmacılığa son vermekle ilgilenmeyip sosyal ganimetin -yani devlet bütçesinin ve varlıklarının- “adil paylaşımı”nı, “işçilerin ve çalışan emekçi kesim”in bu “yağmadan” daha çok “pay almasını” amaçlayan siyasal akım ve partiler (örneğin ülkemizdeki gerek sağ ve gerekse sol düzen partileri) gerçek demokrasinin ve adalet anlayışının yerleşmeye başlamasıyla birlikte, layık oldukları akıbetle karşılaşmaktan, yani seçim sandığında her geçen gün erimekten kurtulamayacaklardır.

Bölüşümün Bir Toplumda Sosyal Huzursuzluk Halini Alması, O Toplumda Asıl Sorunun “Adalet” Olduğunu Gösterir

Bütün aydın ve politikacılarının “bölüşümle kafayı yediği” bir toplumda, sosyal adalet savları ve sosyalizm, hiçbir sorunu çözemez. Olsa olsa yenilerini yaratır. Çünkü bölüşüm kavgası iki temel hastalığı işaret eder:

1. O toplum teknoloji, kültür ve örgütlenme olarak ihtiyacı kadar üretememektedir.
2. Sosyal hasıla, üretimden başka, elde edilmesi tam açık ve adil olmayan rantlara da önemli ölçüde dayalıdır.

Rantların kaynağı da tam ölçülemediği ve emeğe dayanmadığından, bölüşüm kavgası otomatikman başlar. Halbuki belirli ve somut kriterlere göre kaynak yaratan bir toplumda bölüşme kavgası anlamsızdır. Bu toplumda kimin ne ürettiği ve dolayısıyla ne hakettiği, kimden ne alındığı, dolayısı ile kime ne verilmesi gerektiği bellidir. Adil bir toplumda bölüşüm, daha üretim sırasında ana hatları ile belli olur ve üretimin ayrılmaz bir paydasıdır. Bölüşümü üretimden tamamen ayrı bir olgu olarak algılamak, sosyalistlere ve politik oportunistlere has bir “optik” algılama hatasıdır. Bu tarz düşünen insanların egemen olması ha-

linde, o toplumun olumlu ve üretken yönde birlik ve dayanışmaya girmenin tam aksine, bizzat kendi varlıklarını kitlesel biçimde yağma etme (Türkiye’deki gibi) ya da bu yağmayı kimseye nefes aldırmayan bir polis devleti ile (eski Sovyet Bloku rejimleri) dar bir azınlık hesabına yapma yöntemlerinden birini seçmesi kaçınılmaz olacaktır.

Türkiye’de Sosyal Adalet Ganimetin Adil Dağıtımı Kavgasıdır!

Ekonomisini tam kayıt altına alamayan, vergi kaydı olanların olmayanlardan az olduğu, verginin eşitlik ve adalet değil, devlete “enselenme” ilkelerine göre toplandığı, oy veren 32 milyon seçmenin ancak 8 milyonunun vergi mükellefi olduğu, yasaların alacaklıyı değil borçluyu, mazlumu değil zanlıyı, dövüleni değil döveni koruduğu bir ülkede sosyal adalet çağrıları, tek başına fazla anlamlı ve sonuç alıcı bir sav değildir.

Çünkü böyle bir ülkede herşeyden önce genel ve evrensel anlamında bir adalet yoktur. İyi futbolcu olduğu savı ile toplumun önemli bir bölümünün vergi kaçakçılığı yapan kişilere adaletten ayrıcalık talep ettiği bir ülkede, trafik polisinin gözü önünde yurttaşların dövülüp korunma görmediği bir ülkede, sosyal adaletin eksikliği, ancak “ideolojikman özür-lü” sosyal demokratları ağlatabilen bir problemdir.

Ayrıca, bu sosyal adalet ve dayanışmacılık sloganları, bir toplumun asıl önemli olan sosyo kültürel sorunlarını-adaletsizlik, bireysel ve toplumsal ahlâk nosyonlarının zayıflığı, kültürel değerlerin ve insanların kalitelerinin eğrettilikleri- örtmeye ortam yaratıyorsa, o toplum, ülkemizin canlı örnek teşkil ettiği gibi, populizmin en iğrenç ve bayağı uygulamalarına sahne olur.

“Onlar ne verirse benden 5000 fazlası” vaadi, tüm politika kitaplarına geçebilecek bir

populizm örneğidir. Sarıyer ormanlarının kesilerek ANAP zamanında villa yapılması, buna karşılık Sosyal Demokrat belediye döneminde de villaların yıkılıp kesilmeye devam edilen orman arazisi üzerine bu sefer gecekonduların yapılması, “ahlâksız ve adaletsiz sosyal adalet” in tipik uygulamasıdır. Halbuki ahlâklı ve anlamlı eylem villa yerine gecekonduların yapılması değil, ormanların yok edilmesinin engellenmesiydi.

İstanbul’un su havzalarını Anadolu’dan gelen “karayağız yiğitlerin” kontrolsüz göçlerine teslim ederek, tüm İstanbullulara insan dışı bulaşmış suyu içirmek; buna da konut yokluğunu bahane gösterme cüretini gösterebilmek, ancak böyle “hastalıklı” bir sosyal adalet mantığının kabul edebileceği bir şeydir.

Tüm bu ortamda sosyal demokratlarımızın yaptığı, köylülere ve lümpen burjuvaziye (daha doğrusu rant kollamakla zengin olan burjuva müsveddelerine) peşkeş çekilen ülke serveti ve kaynaklarına, “ilericilik” adına işçilerin ve “ezilen kesimlerin”-yani yağmadan istedikleri oranda pay kapamayan garibanların- da ortak edilmesi için çaba göstermektedir.

Dolayısıyla Türk sağ ve Türk solu arasında evrensel ahlâk ve adalet ilkeleri bakımından ciddi bir çelişki olmadığı, tam tersine aynı ahlâkî ve sosyo-kültürel perspektife sahip oldukları ortaya çıkmaktadır.

Fark sadece, ideolojik retoriklerde ve yağmaya katılacak sosyal kesimlerin niteliğinde vardır. Ama en temel uygar hukuk ve ahlâk nosyonu, her iki grupta da yoktur. Adaletsiz sosyal adalet, ülkemizde tüm gücüyle yürülmektedir.

Bugüne kadar da ülkemizdeki geçerli olan sosyal sözleşme, bu ahlâksız paylaşım amacına göre biçimlenmiştir. Halk ve devlet, karşılıklı olarak erdem ve hakkaniyet değil, ulusal ve toplumsal serveti ve geliri “kitabına

uydurulmuş bir biçimde” karşılıklı “sosyal dayanışma” ve “sosyal adalet” ilkelerine uygun bir biçimde “bölüşebilmek”-yani talan etmek- bazında bir anlaşma içinde olmuştur.

Liberal Açıdan Bakınca

Çağdaş devlet, tüm yurttaşların eşit hisseye sahip olduğu bir yurttaşlar şirkettir. Devlet hepimizindir. Yasaları da herkese karşı eşit mesafede ve genel içerikli olmalı, yani toplumun hiçbir kesimini bir diğerine lokma etmeyen, herkese eşit ilkeleri uygulayan türde olmalıdır.

Devletimiz Sosyal Hukuk Devleti değil, sadece Hukuk devleti olmalıdır. Adında sosyal olan herşeyi birey onuruna saldırgan bir sürü doktrinini tezahürü olarak kabul ediyor ve reddediyorum. Buna sosyal adalet de dahil. Çünkü, adalet kavramı, sosyal adaleti zaten içerir.

İdeolojik sosyal adalet, devletin yurttaşlarına eşit davranmadığı, onlar arasında taraf tuttuğu, ekonomiye ve sosyal yaşama bizzat müdahale ederek bir kısım yurttaşlarının temel hak ve özgürlüklerini, ideolojik kıstasa göre belirlenmiş bir başka sosyal grup menfaatine ihlâl ettiği bir politik rejimi tanımlar.

Devletin taraf tutması demek, devletin tüm yurttaşlarının değil, içlerinden yalnızca kullananların devleti olması demektir. Bu da, kendilerine karşı taraf olunanların o devlete karşı başkaldırmasını ahlâken meşru kılar. Bu yalnız sosyalist devletler için değil, devletin kendine özel ideoloji benimsediği ve yurttaşlarına kimlik biçtiği her devlet ve rejim için geçerlidir.

Bu nedenle , sosyal demokrat veya sosyalist prensiplerle yönetilen bir devletin, ne kadar meşruiyet iddia ederse etsin, meşru olamayacağına, neticede daima çöküşe gideceğine inanıyorum. Burada, devletlerin kendilerine seçtiği misyonların ahlâkiliğinin ve iyiliğinin hiç-

bir önemi yoktur. İyilik ve özel ahlâk bireyler içindir, devlet için değil.

Devletin görevi vatandaşına karşı tolerans ve şefkat değildir. Saygı göstermektir. İnsan-oğlu birey olarak saygıdeğerdir. Akıl ve irade sahibidir. İnsan özgür doğar. Ona yakışan da özgür yaşamaktır.

İnsanoğluna “sokakta kalmış kedi yavrularına” karşı gösterilen, adeta onları sokaktan kurtarıp evde biberonla besleme arzusu yaratan tarzda, “saygısız ve vıcık vıcık” bir şefkatle yaklaşmak, onun zavallılığı ve korunmaya muhtaçlığı üzerine kasideler yazmak, hele bunu politik doktrin haline getirmeye kalkışmak, duygu sömürüsünün en ahlâksız örneğidir.

Ama maalesef bu duygu sömürüsü, ülkemizde hem sağın hem de solun en temel silahıdır. Her iki taraf ta halkın “ne kadar zavallı ve güç durumda olduğunu!” daha duygulu bir ifade ile anlatmak konusunda birbirleri ile sıkı bir yarışa girmiş durumdadır. Kim daha çok gözyaşı döktürürse, o daha başarılı ve “halkın sorunlarını dile getiren politika!” yapmış olmaktadır!

Bu sadece politikacılar için değil, aydınlar ve sanatçılar için de geçerlidir. “Halktan yana sanat” ve “toplumu aydınlatmak” adına yazılan at gözlüklü makaleleri ve kitapları, köy edebiyatlarını, “emperyalizme, kapitalizme ve tüketim toplumuna sövme” yarışmalarına dönüşen festivalleri, hepimiz biliyoruz.

Ayrıca, klâsik kabile ahlâkı ve dayanışmasını içeren ve modern yaşamın karmaşıklığında bireye somut olarak fazla yardımcı olamayan, bireye dinamizm ve cesaret vermek yerine onu uyuşturmayı ve kişiliğini baskı altına almayı amaçlayan cemaat baskıları ve moral değerleri de, bugünün problemlerinin çözümü değildir. Cemaat değerlerini sadece folklorik zenginlik olarak görmek gereklidir. Onların

yerine, insanlara önce kendilerini sevmeyi ve saymayı öğütleyen, sıhhatli bir toplumun, kişilikli ve yetkin bireylerden oluştuğunu, kişilikleri ellerinden alınmış insan topluluklarının demokratik bir toplum değil, ancak bir sürü olabileceğini, sürülerin de akibetinin daima çobana teslim olmak olduğunu söyleyen bir ahlâk ve toplum felsefesini savunuyorum.

Eğer bu düşünceler yanlış olsaydı, binlerce kişinin botlarla canını tehlikeye atarak Küba’dan ABD’ye gitmesinin de anlamı olmazdı. Eğer adalet yerine sosyal adaletin temel alınması doğru olsaydı, binlerce Amerikalının botlara binip Küba’ya sığınmaları daha mantıklı olmaz mıydı?

Dünyada ancak sınırlı sayıda ve ancak çok gelişmiş kapitalist ülkelerde uygulanabilen sosyal demokrasinin, İsveç’i bile iflasın eşğine getirdiğini de hatırlamakta yarar var.

Önce Liberal Sonra Demokrat !

Bu yüzden kendimi liberal demokrat olarak niteliyorum. Fakat liberalliğimi, demokratiğimden önce geliyor.

Çünkü, liberal değerlerden mahrum bir demokrasi; hukuksuz, yurttaşları arasında günlük politikanın rüzgarlarına göre adil olmayan biçimde taraf tutabilen, sırf oy uğruna “ahlâksız sosyal adalet”e yönelebilen keyfi bir çoğunluk diktasına dönüşmekten; ahlâksız uzlaşmaya dayalı populizmin batağına gömülmeden kolayca kurtulamaz.

Hele, kentleri bile çok sayıda köyün birarada olması olarak algılama eğiliminde olan, evrensel adalet ve hukuk nosyonları ile yüzeysel olarak tanışmış bir toplumda, politikanın kamu kaynaklarının yağma edilmesi sanatı olarak algılandığı bir ortamda liberalizmin muhteşem hukuk, adalet ve ahlâk ilkeleri birikimini referans olarak almak daha da önem ka-

zaniyor.

Her boyutta ve konumda örgütlü ve bilinçli bir sömürücü çoğunluğa ve egemene karşı, vergi ödeyen, imarlı ve tapulu evde oturan, elektiriğinin parasını ödeyen, soluduğu hava Vandallar tarafından kirletilen mazlumlardan oluşan bir azınlığı, başka türlü koruyabilme olanağı göremiyorum.

Türkiye'nin gerçek demokratlarına ve yurt-severlerine düşen güç, böyle bir ortamda, önce adalet kavramının bu ülkede yerleşmesinin kavgasını vermektir. Gerçek bir adalete inanan ve onu yaşayan bir toplumda, başka türlü adalet arayışlarına ihtiyaç olmayacaktır.

KAYNAKLAR

Antony Flew, "Social Justice Isn't Any Kind of Justice", *Liberal Düşünce*, n. 6, Bahar 1997.

Atilla Yayla, "Adalet Teorilerine Bir Bakış", *Liberal Bakışlar* içinde, (Ankara: Siyasal Kitabevi, 1993).

F. Hayek, "Liberal Bir Sosyal Düzenin İlkeleri", Atilla Yayla (ed.-çev.), *Sosyal ve Siyasal Teori*, (Ankara: Siyasal Kitabevi, 1993).

Isaiah Berlin, "Bir İdeal Olarak Eşitlik" çev. Mustafa Erdoğan, *Yeni Forum*, n.209 (16-31 Mayıs 1998).

Robert Nozick, *Anarchy, State and Utopia*, (Oxford: Blackwell, 1974)

Mustafa Erdoğan

REJİM SORUNU

Mustafa Erdoğan'ın *Rejim Sorunu* adlı kitabı Türkiye siyasetinin son bir kaç yılının tarih kaydı gibidir. Bu kitapta, Türkiye'de demokrasi görüntüsünün arkasında işleyen siyasal sürecin gerçek niteliğini ve dolayısıyla ülkemizin gerçekte hangi sorunlarla karşı karşıya bulunduğu hikayesini bulacaksınız.

Türkiye toplumunun bu gün maruz kaldığı siyasi baskılar ve cari rejimin demokrasi ve çağdaşlık aldatmacasının içyüzünü merak edenler bu kitabı mutlaka okumalı.

Vadi Yayınları

Tif. 0312/4356489 Fax: 0312/4256345